

زبان معیار؛ خواندن گذشته و گفت‌وگو با آینده

زبان فارسی امروز بیش از هر زمان دیگری در معرض دگرگونی قرار دارد. بخش بزرگی از ارتباطات ما در سپهر رایانه شکل می‌گیرد؛ سپهری که سرعت، اختصار و گفت‌وگوی بی‌واسطه ویژگی اصلی آن است. طبیعی است در چنین سپهری، زبان گفتار بیش از گذشته وارد قلمرو نوشتار شود. این تحول، به‌خودی‌خود نه‌عجیب‌است و نه‌الزاماً زبان‌بار. زبان همواره از گفتار مردم تأثیر پذیرفته است. مشکل و آسیب از آنجا آغاز می‌شود که گفتار، بی‌قاعده و گسترده، جای نوشتار معیار را بگیرد. فارسی‌زبانان در ایران و دیگر کشورها، گویش‌ها و گونه‌های گفتاری متنوعی دارند. این گوناگونی بخشی از غنای فرهنگی و زبانی ماست و هر زبان و گویش، میراثی ارزشمند در خود دارد اما همین تنوع، ضرورت و وجود یک صورت مشترک و معیار را بیشتر آشکار می‌کند. دو فارسی‌زبان ممکن است در گفتار، واژه‌ها و ساخت‌های متفاوتی به‌کار ببرند اما زبان معیار در نوشتار به آنها امکان می‌دهد یکدیگر را آسان‌تر و دقیق‌تر بفهمند.

از این منظر، زبان معیار رقیب گویش‌ها نیست؛ بل ارتباطی میان آنهاست. پاسداری از زبان معیار به معنی کنار گذاشتن گویش‌ها نیست بلکه به معنی حفظ جایگاه هر دو است؛ گویش‌ها به عنوان سرمایه‌های زبانی و فرهنگی و فارسی معیار به عنوان زبان مشترک و فراگیر. نوشتار همچنین حافظ ارتباط میان نسل‌هاست. زبان گفتار با سرعت بیشتری تغییر می‌کند اما نوشتار صورت‌های پایدارتر زبان را از نسل به نسل دگرمنتقل می‌کند. این که امروز می‌توانیم فردوسی، بهیقی، نظامی، سعدی، مولوی و حافظ را بخوانیم، یکی از بزرگ‌ترین سرمایه‌های فرهنگی ماست. این امکان حاصل نوعی پیوستگی تاریخی در زبان نوشتاری فارسی است. اگر هرکس همان‌گونه که سخن می‌گوید، بنویسد و صورت‌های گفتاری و محلی بدون ضابطه وارد نوشتار شوند، به‌تدریج شکل مشترک واژه‌ها و ساختارهای نوشتاری تضعیف خواهد شد. این مسأله تنها دشواری خواندن و نوشتن امروز نیست، در درازمدت می‌تواند ارتباط نسل‌های آینده را با میراث نوشتاری گذشته دشوار کند. البته باید میان کاربرد هنری زبان شکسته و تبدیل شکسته‌نویسی به شیوه عمومی نوشتن تفاوت گذاشت. در داستان، نمایشنامه، شعر و گفت‌وگوهای داستانی، زبان گفتاری می‌تواند برای شخصیت‌پردازی و فضاسازی بسیار کارآمد باشد. سخن بر سر حذف زبان گفتار نیست. سخن بر سر آن است که زبان گفتاری را بی‌دلیل جایگزین زبان نوشتاری معیار نکنیم.

متن کامل را در جام جم آنلاین بخوانید

حامد مختارانی آهنگساز، نوازنده نی و خالق پروژه‌های فرهنگی-هنری چندرسانه‌ای در همکاری با پروفیسور داریوش فرهود پدر علم ژنتیک ایران و از چهره‌های برجسته علمی-فرهنگی بین‌المللی، در حال خلق اثری موسیقایی بر پایه مجموعه ۱۵جلدی «ایران فرهنگی» است؛ طرحی نوآورانه که با تلفیق موسیقی ارکسترال، هنر خوشنویسی و تولید تصویری، به بازآفرینی هنری مفاهیم

«ایران فرهنگی» روایت موسیقایی و چندرسانه‌ای

به مناسبت بیستمین جشنواره تئاتر مقاومت با سه هنرمندی که در این رویداد اثر روی صحنه می‌برند؛ گفت‌وگو کردیم

بیستمین جشنواره «تئاتر مقاومت» از ۳۰ شهریور در مجموعه فرهنگی برج آزادی تهران با شعار «ایران صحنه جاودان مقاومت» افتتاح شد. این جشنواره در بخش مسابقه نمایشنامه‌نویسی، تئاتر صحنه‌ای، سردار آسمانی (تئاتر خیابانی)، سمینار علمی-پژوهشی، افق مقاومت (کارگاه‌های آموزشی) و ملل (بخش بین‌الملل) برگزار می‌شود. تمرکز ویژه این دوره روی جنگ ۱۲روزه و جنگ رمضان است. موضوعات دیگر شامل نقش شهدا و رزمندگان، دفاع مقدس، محور مقاومت، شهادی هسته‌ای، حماسه مردم فلسطین و غزه، و نقش زنان در مقاومت می‌شود. در این دوره مجموعه نمایشنامه‌های «هشت صحنه از جنگ رمضان» تولید و رونمایی شده و بیش از ۲۵۵ روایت مردمی از این وقایع گردآوری شده است. حدود ۳۵ اثر صحنه‌ای به بخش مسابقه این جشنواره راه یافته و در ۲۳ استان اجرا می‌شوند. جدول اجراهای بخش مسابقه تئاتر صحنه‌ای منتشر شده و اجراها از اول مهر تا ۱۵ آبان ۱۴۰۵ در شهرهای مختلف (تهران، اصفهان، قم، کرمانشاه و ...) ادامه دارد. مسئولان و متولیان برگزاری به دلیل تقارن این جشنواره با شرایط جنگی، آن را جزو «تفاوت‌ترین» دوره‌ها می‌دانند و تأکید کرده‌اند که توانسته سنگر تئاتر را حفظ کند. به همین مناسبت ما با سه هنرمند از جمله علی پیمان کارگردان «تن در تن ایران»، از تهران، شهرام سلطانی کارگردان «موج آخر» از اراک و حسن سبحانی کارگردان «قبولی اسفند» از میناب هرمزگان که در جشنواره آثارشان روی صحنه می‌رود، گفت‌وگو کردیم.

☞ قهرمانان اسطوره‌ای و امروزی در یک نمایش

نمایش «تن در تن ایران» به کارگردانی علی پیمان، در فضایی میان واقعیت جنگ و اسطوره شکل می‌گیرد؛ پیمان دربراره ایده شکل‌گیری این نمایش می‌گوید: «نمایشنامه جدید را باید از چیزی که پیش‌تر در جشنواره فجر بوده جدا کرد. این یک اثر مجزاست و تغییراتی در قصه، شخصیت‌ها و بازیگران ایجاد شده است. هدف ما در این اجرا بیشتر پرداختن به تئاتر مقاومت است.» به گفته او، داستان نمایش درباره

نمایش «تن در تن ایران» به کارگردانی علی پیمان، در فضایی میان واقعیت جنگ و اسطوره شکل می‌گیرد؛ پیمان دربراره ایده شکل‌گیری این نمایش می‌گوید: «نمایشنامه جدید را باید از چیزی که پیش‌تر در جشنواره فجر بوده جدا کرد. این یک اثر مجزاست و تغییراتی در قصه، شخصیت‌ها و بازیگران ایجاد شده است. هدف ما در این اجرا بیشتر پرداختن به تئاتر مقاومت است.» به گفته او، داستان نمایش درباره

و دستاوردهای این مجموعه می‌پردازد. مجموعه کتب «ایران فرهنگی» به قلم و اندیشه، ایده، سرپرستی و ریاست پروفیسور داریوش فرهود، از اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۶ آغاز شد. این طرح پژوهشی با همراهی جمعی از همکاران، طی نزدیک به دو دهه به تدوین ۱۵جلد کتاب محتوای مرتبط با تاریخ، فرهنگ، هنر، تمدن و ادبیات ایران انجامیده است. پروفیسور داریوش فرهود در کنار فعالیت‌های علمی

به مناسبت بیستمین جشنواره تئاتر مقاومت با سه هنرمندی که در این رویداد اثر روی صحنه می‌برند؛ گفت‌وگو کردیم

تأکید می‌کند که علاقه شخصی او به ایران و دغدغه پرداختن به مفهوم ایران و ایرانی نیز در شکل‌گیری این اثر بی‌تأثیر نبوده است. او می‌گوید: «ایران و ایرانی را خیلی دوست دارم. هیچ‌وقت به این فکر نکردم که با وجود شرایط جنگی جای دیگری غیر از این خاک، می‌تواند برای من فرصت زندگی بهتری فراهم کند.»

جنگ ۱۲روزه همچنین در بازنویسی نمایشنامه تأثیر گذاشته است. پیمان توضیح می‌دهد که در نسخه جدید این نمایش، جنگ ۱۲روزه و جنگ رمضان در ساختار داستانی با یکدیگر تلفیق شده‌اند و شخصیت‌ها درگیر یک جنگ کلی‌تر می‌شوند که نشانه‌هایی از هر دو دوره را در خود دارد.

به گفته پیمان، تمرین‌های گروه در روزهای اخیر نیز بر همین نسخه بازنویسی‌شده متمرکز بوده و قرار است در جشنواره تئاتر مقاومت با توجه به هر دو جنگ روی صحنه برود.

☞ عاشورای آب در نمایش «موج آخر»

نمایش «موج آخر» به کارگردانی و نویسندگی شهرام سلطانی، روایتی نمایشی از حمله به ناو دنا و سرنوشت نیروهای آن است؛ روایتی که به گفته سلطانی، بر پایه تحقیق، گفت‌وگو با بازماندگان و شنیدن روایت‌های مستند شکل گرفته است. سلطانی درباره جرقه شکل‌گیری این نمایش می‌گوید زمانی که خبر حمله به نیروهای ایرانی در اقیانوس هند را شنید، ذهنش درگیر این موضوع شد که در آن لحظات چه بر سر این نیروها آمده است. او برای بازسازی دقیق این حادثه، به صدهای ضبط‌شده و مصاحبه‌های انجام‌شده با بازماندگان دسترسی پیدا کرد و کوشید رخدادها را از ساعت ۳:۲۵ تا ۷:۲۵ صبح، یعنی در طول حدود چهار ساعت، لحظه‌به‌لحظه بررسی کند. او معتقد است آنچه در این فاصله بر سر نیروهای ناودان آمده، یادآور «عاشورای آب» است؛ روایتی از افرادی که در شرایطی بسیار دشوار تلاش کردند جان هم‌زمان خود را نجات دهند. سلطانی به یکی از این روایت‌ها اشاره می‌کند؛ فردی که در جریان حادثه به بیش از ۲۰ نفر کمک می‌کند و در نهایت جلیقه نجات خود را به یکی از هم‌زمانش می‌دهد و خودش در آب گرفتار می‌شود. به گفته این کارگردان، حمله با شلیک اژدها و در فاصله‌ای کوتاه از یکدیگر رخ داده و ناوا از میانه آسیب می‌بیند. پس از آن، فرماندهان دستوری به هندقایق‌های نجات‌به‌آب انداخته‌شوند و نیروها جلیقه نجات بیوشند، اما در همان دقایق نخست تعدادی از نیروها، جاویدالآثر می‌شوند و برخی دیگر نیز بر اثر شدت حادثه جان می‌یازند.

خود، بخش مهمی از تلاش‌های فرهنگی‌اش را به تدوین این مجموعه اختصاص داده است. اندیشه بنیادین او در این طرح، فراهم آوردن امکان شناخت میراث تاریخی و فرهنگی ایران برای عموم مردم، فارغ از رشته تحصیلی و تخصص آنان بوده است.

متن کامل را در جام جم آنلاین بخوانید

سلطانی تأکید دارد که «موج آخر» صرفاً یک روایت حماسی یا شعرایی نیست و تلاش کرده تا حد امکان به واقعیت وفادار بماند. او می‌گوید برای شناخت ماجرا، روایت بازماندگان را با دقت شنیده و در بازنویسی اثر کوشیده است فضای حادثه را مستندگونه بازسازی کند.

این کارگردان همچنین از واکنش مخاطبان و نسل زد نسبت به این نمایش می‌گوید. به گفته او، افرادی که پیش از دیدن اثر حتی با رویکردهای رسمی فاصله داشتند، پس از تماشای نمایش تحت تأثیر قرار گرفته و اشک ریخته‌اند و برخی از آنها در ادامه به تجمعات شبانه رفته‌اند. او این واکنش را نشانه‌ای از ظرفیت تئاتر برای نزدیک کردن مخاطب به روایت‌هایی می‌داند که کمتر دیده یا شنیده شده‌اند. سلطانی در پایان تأکید می‌کند که هدف‌اش از اجرای موج آخر معرفی نام خود یا صراحتاً ارائه یک اثر نمایشی نیست، بلکه می‌خواهد مردم با بخشی از واقعیت و فداکاری نیروهای دریایی که خیلی در اجرای این نمایش کمک کردند، آشنا شوند که در جریان این حادثه جان خود را برای نجات دیگران در دست داده‌اند. به اعتقاد او، دیده شدن چنین روایت‌هایی می‌تواند مانع از آن شود که این حقیقت هادر ذهن مردم به ابهام و برداشت‌های نادرست تبدیل شوند.

☞ نمایش برای ماکان و شهدای میناب

نمایش «قبولی اسفند» به کارگردانی حسن سبحانی از شهر میناب هرمزگان، تلاشی برای روایت بخشی از داغی است که در اولین روز جنگ بر این شهر سایه انداخته است. سبحانی که بیشتر آثارش در حوزه دفاع مقدس بوده، می‌گوید پس از این اتفاق تصمیم گرفته با تولید یک اثر نمایشی، سهمی در زنده نگه داشتن یاد جان‌باختگان این حادثه داشته باشد. او درباره انگیزه شکل‌گیری نمایش می‌گوید: «خودم بیشتر کارهایم در حوزه دفاع مقدس بوده و وقتی این اتفاق در شهر ما افتاد، تصمیم گرفتم به عنوان یک هنرمند مینایی، سهمی در آدای دین به شهدا داشته باشم. پیش از این هم سه، چهار کار پرفورمنس و خیابانی انجام داده بودیم و بعد تصمیم گرفتم یک کار صحنه‌ای تولید کنیم که در ادامه با جشنواره تئاتر مقاومت ممرمان شد و با بیش‌شهاد دبیرخانه، اثر را برای جشنواره آماده کردیم.» متن قبولی اسفند بر اساس سرگذشت جاویدالآثر ماکان نصیری و محمود غلامیان شکل گرفته است؛ غلامیان راننده تاکسی بوده و در همان روز حادثه جان خود را از دست داده است. سبحانی معتقد است آنچه می‌تواند این نمایش را از آثار مشابه متمایز کند، استفاده از آیین‌ها و خرده‌فرهنگ‌های جنوب است. به گفته او، نمایش اثری آیینی است که در آن رنگ، آیین، عزا، رویا و سیال ذهن در کنار روایت مستند حادثه قرار گرفته‌اند. با وجود این عناصر نمایشی، گروه تلاش کرده تا به اتفاقات و مستنداتتی که در میناب رخ داده، وفادار بماند. سبحانی درباره روند تولید اثر نیز می‌گوید که کار از اوایل سال آغاز شده و تمرین‌ها از اواخر خرداد اوایل تیرماه شروع شده است. اجرای نمایش نیز برای روزهای هشتم تا نوزدهم مهر برنامه‌ریزی شده است. او بیش از هر چیز، از تأثیر عمیق این حادثه بر مردم میناب سخن می‌گوید؛ شهری که به دلیل جمعیت و بافت اجتماعی‌اش، بسیاری از مردم یکدیگر را می‌شناسند و به همین دلیل، داغ از دست دادن جان‌باختگان تنها محدود به خانواده‌های آنان نمانده است. سبحانی می‌گوید در برخی موارد حتی پیکر کامل قربانیان پیدا نشده و همین مساله،

روزی‌های هشتم تا نوزدهم مهر برنامه‌ریزی شده است. او بیش از هر چیز، از تأثیر عمیق این حادثه بر مردم میناب سخن می‌گوید؛ شهری که به دلیل جمعیت و بافت اجتماعی‌اش، بسیاری از مردم یکدیگر را می‌شناسند و به همین دلیل، داغ از دست دادن جان‌باختگان تنها محدود به خانواده‌های آنان نمانده است. سبحانی می‌گوید در برخی موارد حتی پیکر کامل قربانیان پیدا نشده و همین مساله، «قبولی اسفند» تلاش کرده در کنار بازتاب سوگ و اندوه، نشانه‌هایی از امید و زندگی را نیز در نمایش قرار دهد؛ «سعی کردم در این کار، در کنار این غم، کمی به روحیه بچه‌ها، فرهنگ، آینده و امید به زندگی هم نگاه داشته باشم.» آغاز سال تحصیلی برای مردم میناب نیز این‌اندوه را دوباره به یاد آورده است. سبحانی با اشاره به حال‌وهوای همیشگی ماه مهر می‌گوید این ماه معمولاً برای کودکان و نوجوانان با لباس و کفش نو و شوق رفتن به مدرسه همراه است، اما امسال این شادی برای بسیاری از مردم میناب رنگ دیگری دارد.

☞ دستبند صهیونیستی

در شرایطی که سخنرانی نتانیاها با ترک جلسه توسط بسیاری از حضار آغاز شد، شبکه‌های اجتماعی پر از عکس‌هایی شد که ساراندن و اینیبندر را در حالی نشان می‌داد که دستبند بر دست دارند و توسط مأموران احاطه شده‌اند. این عکس‌های در شبکه‌های اجتماعی جنجالی به‌پا کرد و آنها با هشتگ‌هایی چون «این است آزادی ادعایی نتانیاها» به استقبال اقدام اعتراضی بازیگران سینما رفتند. اداره پلیس نیویورک در پاسخ به خبرنگاران حاضر به ادای هیچ توضیحی نشد و مشخص نکرد بازیگران دستگیر شده تا چند ساعت در بازداشت پلیس بوده‌اند. در عین حال، نتانیاها و سخنرانی تبلیغاتی و شعاری خود علیه شهردار نیویورک (ممدانی) هم حرف زد و او را به‌عنوان کسی معرفی کرد که دیدگاه‌های ضدیهودی را بین اهالی شهر نیویورک تبلیغ می‌کند. این در حالی است که ممدانی تنها دولت و ارتش اسرائیل را به‌خاطر نسل‌کشی اهالی غزه محکوم کرده است.

متن کامل را در جام جم آنلاین بخوانید

زنان هالیوود، مدافع فلسطین

☞ تظاهرات ضداسرائیلی

همزمان با حضور کوتاه‌مدت بنیامین نتانیاها در سازمان ملل و سخنرانی تبلیغاتی‌اش، تعداد زیادی از بازیگران و روشنفکران آمریکایی به نشانه اعتراض به حضور او، مقابل ساختمان سازمان ملل یک راهپیمایی اعتراضی بزرگ برپا کردند. شهر نیویورک در شرایطی روز ۲۴سپتامبر به استقبال این راهپیمایی رفت که چند روز قبل از آن زهران ممدانی در یک سخنرانی به شدت به دولت اسرائیل و نتانیاها و سیاست‌های ارتجاعی نسل‌کشانه و ضدفلسطینی‌اش را محکوم کرد. یورش مأموران پلیس برای متفرق کردن معترضان، دقایقی قبل از شروع سخنرانی نتانیاها صورت گرفت که طی آن دو بازیگر سرشناس هالیوودی (سوزان ساراندن و هانا اینیبندر) توسط مأموران پلیس دستگیر و از محل بیرون برده شدند.

بازیگران هالیوودی که در دفاع از مردم غزه‌رهمایی‌ها و راهپیمایی‌های زیادی داشته‌اند، طی چند روز گذشته و در جریان برپایی هشتادویکمین دوره اجلاس سازمان ملل همچنان بر ادامه حمایت از ملت فلسطین و پافشاری بر خواسته خود مبنی بر پایان کشتار اهالی غزه تأکید کردند. در این میان، حضور بازیگران زن و حمایت‌شان از برقراری صلح و پایان نسل‌کشی فلسطینی‌ها بسیار چشمگیر بود. از زمان حمله همه‌جانبه ارتش متجاوز اسرائیل به غزه و کشتار بیش از ۷هزار غیرنظامی، بازیگران و فیلمسازان سینما از نقاط مختلف جهان صدای اعتراض خود را بلند کردند و در مناسبت‌های مختلف. و از جمله جشنواره‌های بین‌المللی فیلم و مراسم اسکار-خواهان محکومیت جهانی اقدامات غیرانسانی دولت‌مدان اسرائیلی بودند.